

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.016.02.2020

Pan
Jakub Chelstowski
Marszałek Województwa Śląskiego
Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego
ul. Ligonía 46
40-037 Katowice

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/20/077 Uznawanie kwalifikacji zawodowych cudzoziemców spoza Unii Europejskiej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego w Katowicach ¹ , ul. Ligonía 46, 40-037 Katowice
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jakub Chelstowski, Marszałek Województwa Śląskiego, od 21 listopada 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki pełnił poprzednio Wojciech Saługa, Marszałek Województwa Śląskiego, od 1 grudnia 2014 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Rozpoznawanie, monitorowanie i prognozowanie potrzeb rynku pracy w Polsce. 2. Podejmowanie działań wspierających w celu tworzenia sprzyjających warunków do uznania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz sprawnego wdrażania się cudzoziemców do regionalnego rynku pracy.
Okres objęty kontrolą	Lata 2017-2020 (do zakończenia czynności kontrolnych) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Janina Balas, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/211/2020 z 12 sierpnia 2020 r. 2. Bogusława Pala, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/230/2020 z dnia 28 sierpnia 2020 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Zwany dalej „Urzędem”

² T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, zwana dalej: *ustawą o NIK*

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie prowadzoną w latach 2007-2020 przez Marszałka Województwa Śląskiego działalność w zakresie regionalnej polityki rynku pracy, w tym prowadzenia, rozpoznania, monitorowania i prognozowania potrzeb regionalnego rynku pracy oraz podejmowanych przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego i Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach⁴ działań wspierających, mających na celu tworzenie sprzyjających warunków do sprawnego wdrażania cudzoziemców do regionalnego rynku pracy.

Uzasadnienie oceny ogólnej

Jednostka wykorzystując dostępne sprawozdania, analizy, dane i informacje nt. cudzoziemców na krajowym i regionalnym rynku pracy oraz w oparciu o własne opracowania i analizy, posiadała rozpoznanie w zakresie potrzeb regionalnego rynku pracy. Ponadto, na bieżąco monitorowała i prognozowała potrzeby tego rynku, w szczególności w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych na terenie województwa śląskiego. Podejmowane przez Marszałka Województwa działania wspierające w celu tworzenia sprzyjających warunków do uznawania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz sprawnego wdrażania się cudzoziemców do regionalnego rynku pracy realizowane były poprzez współpracę i wymianę doświadczeń na spotkaniach Roboczego Zespołu Konsultacyjnego ds. zatrudnienia cudzoziemców w zakresie: zasad i procedur zatrudniania cudzoziemców; pozyskiwania środków UE na realizację programów zwiększających możliwości zatrudnienia; rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia imigrantów i reemigrantów; gromadzenie informacji o liczbie agencji zatrudnienia; liczbie cudzoziemców korzystających z usług oferowanych przez te agencje oraz poprzez udostępnianie informacji kierowanych do cudzoziemców na stronie internetowej WUP.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Rozpoznawanie, monitoring i prognozowanie potrzeb rynku pracy w Polsce

Opis stanu faktycznego

1.1 Zgodnie z obowiązującymi w Urzędzie w latach objętych kontrolą zarządzeniami wewnętrznymi⁶, ustalającymi Wewnętrzny Regulamin Organizacyjny Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego, przekształconego uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego⁷ z dnia 1 stycznia 2020 r. w Departament Europejskiego

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Zwany dalej „WUP”

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 2/2017 z dnia 26 stycznia 2017 r., Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 14/2017 z dnia 22 grudnia 2017 r., Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 7/2018 z dnia 10 września 2018 r., Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 10/2018 z dnia 27 września 2018 r., Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 15/2019 z dnia 13 września 2019 r., Zarządzenie Dyrektora Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 21/2019 z dnia 16 grudnia 2019 r. oraz Zarządzenie Dyrektora Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Nr 1/2020 z dnia 7 stycznia 2020 r.

⁷ Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2786/85/VI/2019 z dnia 4 grudnia 2019 r.

Funduszu Społecznego⁸, do zadań *Departamentu EFS* należało m.in. obsługiwanie Zarządu Województwa i Marszałka Województwa w zakresie nadzoru merytorycznego i finansowego nad zadaniami realizowanymi przez Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach⁹ oraz Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego¹⁰. W ramach *Departamentu EFS* funkcjonował m.in.: Referat Zarządzania i Analiz, który zajmował się m.in.: koordynowaniem, analizą i monitoringiem procesu wdrażania powierzonych do realizacji działań w ramach RPO WSL 2014-2020, w tym opiniowaniem dokumentów strategicznych dotyczących RPO WSL 2014-2020 i proponowaniem ich aktualizacji, opracowywaniem prognoz i analiz, identyfikacją i klasyfikacją problemów rozwoju województwa, kształtowaniem kierunków rozwoju regionu z uwzględnieniem założeń polityki Unii Europejskiej, uczestnictwem w pracach nad strategią województwa oraz współpracą w tym zakresie m.in. z WUP oraz innymi organizacjami zaangażowanymi w proces programowania.

(akta kontroli str.48-64, 677-701)

Zadania samorządu województwa śląskiego w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy, a także w zakresie polityki rynku pracy powierzone zostały¹¹. Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Katowicach. WUP zobligowany był także do realizacji innych zadań, w tym zleconych przez Zarząd Województwa Śląskiego lub Marszałka Województwa Śląskiego, a także z zakresu administracji rządowej, na podstawie powszechnie obowiązujących przepisów prawa, zawartych porozumień oraz dokumentów programowych.

Przy realizacji zadań statutowych WUP obowiązany był do współdziałania z odpowiednimi jednostkami Urzędu Marszałkowskiego, a także innymi jednostkami administracji rządowej i samorządowej oraz instytucjami rynku pracy i organizacjami zajmującymi się problematyką zatrudnienia i przeciwdziałania bezrobociu.

(akta kontroli str. 5-8)

Zagadnieniami związanymi m.in. z analizą rynku pracy w WUP zajmowały się następujące wydziały:

- Wydział ds. Rynku Pracy w skład, którego wchodził:
 - Zespół ds. Programów Rynku Pracy do zadań, którego należało m.in. przygotowanie projektu regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia, realizacja programów rynku pracy finansowanych ze środków krajowych, współdziałanie z Wojewódzką Radą Rynku Pracy Województwa Śląskiego¹² w określaniu i realizacji regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich, koordynowanie prac związanych ze zleceniem działań aktywizacyjnych;
 - Zespół ds. Statystyki, Badań i Analiz do zadań, którego należało m.in.: wykonywanie zadań dot. statystyki rynku pracy¹³, a w zakresie zadań związanych z prowadzeniem badań i analiz m.in.: sporządzanie informacji dot. regionalnego rynku pracy oraz upowszechnianie wyników badań i analiz rynku pracy, opracowywanie badań i analiz rynku pracy w tym

⁸ Zwanego dalej „*Departamentem EFS*”,

⁹ Zwanym dalej „WUP”

¹⁰ Zwany dalej „ROPS”

¹¹ Uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/51/92014 z dnia 2 czerwca 2014 r.

¹² Zwaną dalej „WRRP”

¹³ W tym realizacja programu badań statystycznych statystyki publicznej w części dot. obowiązków sprawozdawczych wojewódzkiego i powiatowych urzędów pracy, tworzenie i aktualizacja bazy danych dot. bezrobocia rejestrowanego.

prorowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych, badanie zapotrzebowania na pracę w celu podniesienia efektywności prowadzonych działań na rzecz wzrostu i promocji zatrudnienia, współpraca przy tworzeniu Regionalnego Planu Działań na Rzecz Zatrudnienia¹⁴;

- Centrum Informacji i Planowania Kariery Zawodowej, składające się z Zespołu ds. Poradnictwa Zawodowego, Metodyki i Przedsiębiorczości oraz Zespołu ds. Pośrednictwa Pracy i EURES do zadań, którego należało m.in.: realizowanie działań w zakresie międzynarodowego pośrednictwa pracy w tym: realizowanie działań w zakresie krajowego pośrednictwa pracy wyłącznie o zasięgu ponad powiatowym i we współpracy z właściwymi powiatowymi urzędami pracy oraz realizowanie zadań wynikających z prawa swobodnego przepływu pracowników między państwami oraz prowadzenie rejestru agencji zatrudnienia, prowadzenie kontroli agencji zatrudnienia w zakresie określonym w przepisach dot. agencji zatrudnienia.

(akta kontroli str. 9-47)

Zgodnie z art. 8 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy¹⁵, do zadań samorządu województwa w zakresie polityki rynku pracy należało m.in.:

- określanie i koordynowanie regionalnej polityki rynku pracy i rozwoju zasobów ludzkich w odniesieniu do krajowej polityki rynku pracy przez przygotowanie i realizację regionalnego planu działań na rzecz zatrudnienia;
- opracowywanie badań i analiz rynku pracy, w tym prowadzenie monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych oraz badanie zapotrzebowania na pracę w celu podniesienia efektywności prowadzonych działań na rzecz wzrostu i promocji zatrudnienia.

W okresie objętym kontrolą samorząd województwa śląskiego za pośrednictwem WUP, realizującego statutowe działania, prowadził systematyczne i szczegółowe analizy dotyczące regionalnego rynku pracy. Dane, w oparciu o które przeprowadzane były te analizy pochodziły z dokumentów i opracowań, przygotowanych przez WUP oraz przez Referat Programowania i Rozwoju, wchodzący w skład Departamentu Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego w Katowicach.

Prowadzona przez WUP analiza rynku pracy w regionie oparta była na poniższych dokumentach:

- do grudnia 2017 r., na podstawie zbieranych z powiatowych urzędów pracy comiesięcznych sprawozdań o liczbie oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi, które następnie elektronicznie przekazywane były do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Na podstawie tych danych w raporcie rocznym dokumentu pn. „*Rynek pracy w województwie śląskim w 2017 r.*” z którego wynikało, że w 2017 r. w woj. śląskim na 152 605 zarejestrowanych oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcom 145 893, tj. 95,6% stanowili obywatele Ukrainy. Pod względem struktury zawodowej cudzoziemców podejmujących pracę na podstawie zarejestrowanych oświadczeń w 2017 r. największą grupę stanowili pracownicy przy pracach prostych (43,0%). W następnej kolejności cudzoziemcy zamierzali podjąć zatrudnienie w specjalności robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy (21,7%) oraz pracownicy biurowi (14,3%). W 2017 r.

¹⁴ Zwanego dalej „RPDZ”.

¹⁵ T.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1409, zwanej dalej „ustawą o promocji zatrudnienia”.

najwięcej, bo aż 19 111 oświadczeń zarejestrowano w Powiatowym Urzędzie Pracy w Katowicach, Bielsku-Białej (17 806) i Pszczynie (16 572).

(akta kontroli str. 871, 875, 798-870)

- od 1 stycznia 2018 r., w związku z wejściem w życie ustawy z 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz niektórych innych ustaw¹⁶, wprowadzającej istotne zmiany m.in. w uproszczonej procedurze zatrudniania cudzoziemców, zmieniony został sposób gromadzenia danych statystycznych. Statystyki dotyczące oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz zezwoleń na pracę sezonową gromadzone były przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Zgodnie z programem Badań Statycznych Statystyki Publicznej, WUP zobowiązany był do comiesięcznego przekazywania w formie elektronicznej do Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy kompletu 36 sprawozdań (z każdego powiatu) MRPiPS-01 o rynku pracy. Informacje o cudzoziemcach, bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy zawarte były w ww. sprawozdaniach w niewielkiej części¹⁷. Zestawienia zbiorcze publikowane były na stronie internetowej WUP.

Ponadto, do ww. sprawozdania, WUP na swojej stronie internetowej publikował:

- kwartalny załącznik 1 do sprawozdania MRPiPS-01 dot. bezrobotnych oraz poszukujących pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy;
- półroczny załącznik 2 – dot. bezrobotnych według rodzaju działalności ostatniego miejsca pracy (PKD 2017), poszukujący pracy oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej;
- półroczny załącznik nr 3 – bezrobotni oraz wolne miejsca pracy i miejsca aktywizacji zawodowej według zawodów i specjalności.

(akta kontroli str. 781-786, 799- 870, 875)

Referat Programowania i Rozwoju Urzędu, na podstawie zaleceń Komisji Europejskiej zlecił¹⁸ opracowanie dokumentu pn. *Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa śląskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2015-2018* (sporządzona w 2019 r.). Opracowanie tego dokumentu wynikało z rekomendacji Komisji Europejskiej, dotyczących wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Regionalnych Programach Operacyjnych w ramach, której wymagana była m.in. regularna aktualizacja regionalnej analizy społeczno-ekonomicznej uwzględniającej zmiany zachodzące na rynku, a także w zakresie integracji społecznej i edukacji. Analiza ta obejmowała takie obszary jak: demografia, rynek pracy, integracja społeczna, edukacja i wykształcenie.

¹⁶ Dz. U. z 2017 r., poz. 1543.

¹⁷ W dziale 1.1. (Struktura bezrobotnych) w wierszu 8 liczba zarejestrowanych bezrobotnych w miesiącu sprawozdawczym (napływ), liczba podjęć pracy, stan w końcu miesiąca, liczba zarejestrowanych bezrobotnych oraz z prawem do zasiłku oraz w dziale 2. (Poszukujący pracy, osoby uprawnione do dodatku aktywizacyjnego, osoby uczestniczące w działaniach realizowanych w ramach projektów współfinansowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego, cudzoziemcy z prawem do zasiłku w tym: 2.1. Poszukujący pracy – poszukujący pracy wg. stanu w końcu miesiąca sprawozdawczego (wiersz 11) w tym cudzoziemcy (wiersz 21), 2.2. Osoby które są . zarejestrowani, jako cudzoziemcy z prawem do zasiłku w tym z krajów EOG oraz Szwajcarii (wiersz 28-29) oraz zarejestrowani jako cudzoziemcy bez prawa do zasiłku w tym z krajów EOG oraz Szwajcarii.

¹⁸ W dniu 29 sierpnia 2018 r. zlecono Wrocławskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A.

Według tego dokumentu, w I połowie 2018 r. WUP wydał obywatelom Ukrainy 8 333 zezwoleń na wykonywanie pracy, podczas gdy w całym 2016 r. złożono 8 789 takich wniosków, a pozytywnie rozpatrzono 7175¹⁹. W 2016 r. najwięcej cudzoziemców zatrudnionych było w transporcie i gospodarce magazynowej oraz w budownictwie.

Ponadto, według tego opracowania, liczba ważnych dokumentów wydanych przez Wojewodę Śląskiego potwierdzających prawo do pobytu cudzoziemca na terenie RP wzrastała z roku na rok. W 2016 r. było to 15 366 pozwoleń, w tym 6 314 wydanych dla obywateli Ukrainy, w 2017 r. 19 607, w tym 10 080 dla obywateli Ukrainy, a w 2018 r. 20 718 pozwoleń, z czego 11 001 dla obywateli Ukrainy. Spośród 20 718 pozwoleń wydanych w 2018 r. 58% stanowiły pozwolenia na pobyt czasowy.

W „*Rekomendacjach dla obszaru Rynek pracy*” wymieniono – wsparcie cudzoziemców (imigracja zarobkowa z Ukrainy), realizowane poprzez wspieranie działań w procesach adaptacyjnych do społeczności lokalnych np. poprzez naukę języka polskiego organizowaną przez np. organizacje pozarządowe, kursy podnoszące kwalifikacje, wsparcie procesu integracji studentów zagranicznych, przeciwdziałanie nadużyciom ze strony pracodawców zatrudniających cudzoziemców czy monitorowanie zjawiska przemocy oraz dyskryminacji wobec imigrantów.

(akta kontroli str. 1028, 1045-1046, 1050-1159)

Zastępca Dyrektora *Departamentu EFS*, wyjaśniła, że „*Opracowanie dokumentu wynikało z rekomendacji Komisji Europejskiej dotyczących wdrażania Europejskiego Funduszu Społecznego w Regionalnych Programach Operacyjnych, w ramach której wymagana była regularna aktualizacja regionalnej analizy społeczno-ekonomicznej uwzględniającej zmiany zachodzące na rynku pracy, a także w zakresie integracji społecznej i edukacji. Instytucje Zarządzające zobligowane zostały do publikowania zaktualizowanej analizy, co dwa lata do 31 października, począwszy od 2016 r. oraz do przedstawienia jej w odpowiednich Komitetach Monitorujących. Ocena ta była brana pod uwagę przy ustalaniu kryteriów wyboru EFS w celu dalszej poprawy ich jakości*”. Celem opisanego wyżej dokumentu było zweryfikowanie zakresu wsparcia z celami strategii Europa 2020 i sprostaniu kluczowym wyzwaniom strukturalnym określonym w zaleceniach dla poszczególnych krajów, a wypracowane w ramach analizy rekomendacje dla Służb Komisji, miały na celu wzmocnienie jakości wdrażania EFS we wszystkich polskich regionach. Dodała również, że analiza sytuacji i roli cudzoziemców na regionalnym rynku pracy stanowiła jedynie niewielką część całościowej analizy w obszarze rynku pracy. Wykorzystane w analizie dane statystyczne pochodziły m.in.: z Głównego Urzędu Statystycznego, Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego i WUP.

(akta kontroli str. 1045-1046)

Ponadto, Urząd zlecił²⁰ przeprowadzenie „*Analizy sytuacji społeczno-ekonomicznej cudzoziemców w województwie śląskim wraz z oceną możliwości wsparcia tej grupy w ramach RPO WSL na lata 2014-2020*”²¹. W opracowaniu tym wskazano na występowanie zjawiska gwałtownego wzrostu od 2014 r., przyjeżdżających do Polski, głównie na pobyt czasowy, obywateli Ukrainy. Z przeprowadzonych badań wynikało m.in.: że 48,5% pracujących cudzoziemców w badanych przedsiębiorstwach woj. śląskiego posiadało wykształcenie średnie, 37,9% wykształcenie zasadnicze, a 12,6% wykształcenie wyższe. Stwierdzono też, że

¹⁹ Co było wartością pięć razy większą niż w 2012 r.

²⁰ W dniu 7 sierpnia 2017 r. Konsorcjum składającemu się z firm: Grupa BST Sp. z o.o. z siedzibą w Katowicach oraz „EU-CONSULT” Sp. z o.o. z siedzibą w Gdańsku.

²¹ Opracowanie to zostało sporządzone w grudniu 2017 r.

przedsiębiorcy biorący udział w badaniu często nie potrafili określić wykształcenia pracowników, podkreślając iż na stanowiskach, które zajmują cudzoziemcy, nie ma ono znaczenia, gdyż liczą się jedynie kwalifikacje i doświadczenie. Na przestrzeni lat 2012-2016 zdecydowaną większość zatrudnionych cudzoziemców stanowili mężczyźni – było ich pięciokrotnie więcej niż kobiet. W okresie tym nie uległy zmianie branże, w których zatrudniano cudzoziemców, a jedynie liczba osób zatrudnionych w nich zatrudnionych. Przykładowo:

- w handlu hurtowym i detalicznym w 2012 r. zatrudnionych było 436 osób, a w 2016 r. 295 osób,
- w budownictwie liczba zatrudnionych wzrosła z 351 osób w 2012 r. do 1 408 w 2016 r.,
- w zawodach związanych z transportem i gospodarką magazynową w 2012 r. pracowało 115 osób, a w 2016 – 1 926 osób.

Wzrosła też liczba osób zatrudnionych na stanowiskach wymagających wysokich kwalifikacji, tj. w sekcji związanej z działalnością profesjonalną, naukową i techniczną. W 2012 r. na takich stanowiskach zatrudnionych było 25 osób, a w 2016 r. - 621.

Jako powód zatrudniania cudzoziemców podawano głównie brak chętnych do podjęcia pracy przez polskich pracowników (19,8%), niższe koszty związane z ich zatrudnieniem (10,5%), większą pracowitość cudzoziemców (9,0%). Zdaniem ankietowanych przedsiębiorców zatrudniających cudzoziemców tylko 7% zadeklarowało zwiększenie zatrudnienia cudzoziemców, 92% nie potrafiło określić planów względem zatrudnienia cudzoziemców. Spośród tych którzy zadeklarowali zwiększenie ich zatrudnienia najczęściej wymieniano: pracownik produkcji (40%), ślusarzy (20%), pracownik budowlany (8%), pracownik fizyczny (8%), kierowniczki (8%).

Na najczęściej wymienianych przez przedsiębiorców barier w zatrudnianiu przedsiębiorców należały: bariera językowa (22,4%), niechęć polskich pracowników do cudzoziemców (10,2%), różnice kulturowe (7,5%), trudności w załatwianiu formalności w urzędach (PUP, WUP) – 8,9%.

Powyższą analizę opublikowano na stronie internetowej RPO WSL oraz przekazano do ówczesnego Ministerstwa Rozwoju, WUP oraz pracowników naukowych Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.

(akta kontroli str. 1047, 1160-1237)

1.2 W okresie objętym kontrolą monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych²² realizowany był przez WUP (od 2020 roku badanie to włączone zostało do badania pn. „*Barometr Zawodów*”). Sporządzone na podstawie zrealizowanego przez WUP w latach 2017-2019 MZDiN opracowania zostały zamieszczone na stronie internetowej WUP.

²² Zwany dalej MZDiN. Konstrukcja rankingu zawodów deficytowych i nadwyżkowych opierała się na zestawieniu popytowej i podaźowej strony rynku pracy. Jako podaźową stronę rynku pracy przyjęto liczbę bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Założono przy tym, że dane gromadzone przez PUP stanowią wyczerpujące źródło informacji o liczbie bezrobotnych i ich strukturze zawodowej. Natomiast popyt na rynku pracy, określono jako liczbę wolnych miejsc pracy i miejsc aktywizacji zawodowej. Z powodu tego, iż oferty pracy zgłaszane przed pracodawców do PUP stanowiły jedynie część informacji o popytowej stronie rynku pracy, do rankingu włączono oferty pracy publikowane w internecie i gromadzone na portalu „Zielona Linia”.

Wicedyrektor WUP wyjaśnił, iż metodologia opracowywania MZDiN nie pozwala na wyodrębnienie informacji o rynku pracy odnoszących się do cudzoziemców.

(akta kontroli str. 871, 875-876, 881-906, 1046, 787)

W 2017 r. w *Rankingu elementarnych grup zawodów deficytowych*²³, będącego częścią MZDiN, wymieniono 49 zawodów, przy czym za najbardziej deficytowe uznano takie jak: analitycy systemów komputerowych, projektanci aplikacji sieciowych i multimediów, specjaliści do spraw sprzedaży z dziedziny technologii teleinformatycznych, programiści aplikacji (call center), piloci statków powietrznych i personel pokrewny, administratorzy systemów komputerowych i operatorzy maszyn do produkcji wyrobów z tworzyw sztucznych.

W 2018 r. ww. ranking obejmował 57 zawodów, a do najbardziej deficytowych zaliczono: osoby dozoru ruchu w górnictwie, programistów aplikacji, pracowników wykonujących dorywcze prace proste, analityków systemów komputerowych, projektantów aplikacji sieciowych i multimedialnych i specjalistów do spraw rozwoju systemów informatycznych.

W 2019 r. na liście zawodów deficytowych zamieszczono 58 zawodów, a do najbardziej deficytowych zaliczono: programistów komputerowych, dealerów i maklerów aktywów finansowych, specjalistów do spraw baz danych i sieci komputerowych, gdzie indziej niesklasyfikowanych, kierowników w instytucjach opieki zdrowotnej oraz robotników przemysłowych i rzemieślników, gdzie indziej niesklasyfikowanych.

W 2017 r. do zawodów najbardziej zrównoważonych²⁴ w województwie śląskim zaliczono 7 zawodów, w tym: planistów produkcyjnych, operatorów sprzętu do robót ziemnych i urządzeń pokrewnych, kierowników do spraw badań i rozwoju, kontrolerów (sterowniczych) procesów metalurgicznych, robotników przemysłowych i rzemieślników, gdzie indziej niesklasyfikowanych, inżynierów mechaników oraz instruktorów nauki jazdy.

W 2018 r. ww. grupa obejmowała 5 zawodów, tj.: opiekunki dziecięce, robotników wykonujących prace proste w ogrodnictwie i sadownictwie, inżynierów mechaników, pracowników wsparcia rodziny, pomocy społecznej i pracy socjalnej oraz inżynierów, gdzie indziej niesklasyfikowanych.

W 2019 r. do zawodów zrównoważonych zaliczono 9 zawodów, w tym m.in.: technicy nauk fizycznych, specjaliści do spraw księgowości i rachunkowości, kierownicy do spraw logistyki i dziedzin pokrewnych.

Do zawodów najbardziej nadwyżkowych²⁵ w 2017 r. zaliczono konduktorów i pokrewnych, nauczycieli akademickich i robotników w produkcji wyrobów mleczarskich. W 2018 r. do tej grupy zaliczono 12 zawodów, przy czym za

²³ Zawody, na które istnieje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba bezrobotnych w tym zawodzie. Na potrzeby opracowania rankingu zawodów deficytowych zdefiniowano je jako te, dla których liczba ofert pracy jest wyższa niż liczba bezrobotnych, odsetek długotrwale bezrobotnych nie przekracza wartości mediany (obliczonej dla ww. odsetka dla wszystkich grup zawodów poddanych analizie), a odpływ bezrobotnych przewyższa ich napływ w danym okresie sprawozdawczym.

²⁴ Zawody, na które na rynku pracy występuje zapotrzebowanie zbliżone do liczby bezrobotnych w tym zawodzie. Na potrzeby opracowania rankingu zawodów zrównoważonych zdefiniowano je jako te, dla których liczba ofert pracy jest zbliżona do liczby zarejestrowanych bezrobotnych, odsetek bezrobotnych długotrwale nie przekracza wartości mediany (obliczonej dla ww. odsetka dla wszystkich grup zawodów poddanych analizie), a odpływ bezrobotnych przewyższa ich napływ w danym okresie sprawozdawczym.

²⁵ Zawody, na które istnieje na rynku pracy niższe zapotrzebowanie niż liczba bezrobotnych w tym zawodzie. Na potrzeby opracowania rankingu zawodów nadwyżkowych zdefiniowano je jako te, dla których liczba ofert pracy jest niższa niż liczba bezrobotnych, odsetek długotrwale bezrobocia jest wyższy niż wartość mediany (obliczona dla ww. odsetka dla wszystkich grup zawodów poddanych analizie), a napływ bezrobotnych przewyższa ich odpływ w danym okresie sprawozdawczym

najbardziej nadwyżkowe uznano: prowadzących pojazdy ciągnięte przez zwierzęta, rękodzielników wyrobów z drewna i pokrewnych materiałów, odczytujących liczniki i wybierający monety z automatów. W 2019 r. natomiast, do ww. grupy zaliczono 11 zawodów, a za najbardziej nadwyżkowe uznano: konduktorów i pokrewnych, operatorów maszyn wykończalniczych wyrobów włókienniczych, muzyków i pokrewnych.

Jako zawód maksymalnie nadwyżkowy²⁶ w 2017 nie uznano żadnej grupy zawodowej, a w 2018 r. i 2019 r. uznano po jednej grupie²⁷.

(akta kontroli str. 112-116, 159-160, 189, 197-201, 780)

Od 2015 roku w województwie śląskim, co roku prowadzone było badanie pn. „*Barometr zawodów*”, które było krótkookresowym, jednorocznym badaniem jakościowym określającym zapotrzebowanie na różnego rodzaju pracowników w kolejnym roku. Badania te przeprowadzano na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Koordynatorem ogólnopolskim był Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. W województwie śląskim badania te koordynował WUP.

Jak wyjaśnił Wicedyrektor WUP badanie pn. „*Barometr zawodów*” opiera się na opinii ekspertów – pracowników: powiatowych urzędów pracy, prywatnych agencji zatrudnienia oraz innych instytucji zorientowanych w sytuacji na lokalnym rynku pracy, którzy spotykają się i wspólnie analizują sytuację w danym powiecie i w poszczególnych zawodach. Dodał również, że metodologia badania nie uwzględnia rozgraniczenia informacji odnośnie sytuacji cudzoziemców, jednakże podczas paneli eksperckich poruszane były kwestie dotyczące kierowania konkretnych ofert pracy szczególnie do cudzoziemców, a także w których zawodach zatrudnia się dużą liczbę cudzoziemców.

(akta kontroli str. 702-780, 875-876)

W opracowaniu z 2018 r. podano, że w opinii ekspertów oceniających sytuację na rynku pracy w województwie śląskim, w 2019 roku duże problemy z rekrutacją pracowników mogą wystąpić w 40 spośród 167 ocenianych zawodów. Na poziomie województwa, podobnie jak w latach ubiegłych w grupie zawodów deficytowych znalazły się m.in.:

- fachowcy z sektora budowlanego (cieśle i stolarze budowlani, murarze i tynkarze, robotnicy budowlani oraz pracownicy robót wykończeniowych w budownictwie), zwłaszcza że w tym sektorze coraz częściej pracodawcy zatrudniają cudzoziemców, którym odpowiadają oferowane warunki pracy;
- lekarze, pielęgniarki, położne, fizjoterapeuci i masażyści oraz opiekunowie osób starszych lub niepełnosprawnych;
- kierowcy samochodów ciężarowych, ciągników siodłowych i autobusów;
- mechanicy pojazdów samochodowych, blacharze i lakiernicy samochodowi;
- zawody z branży gastronomicznej, a przede wszystkim szefowie kuchni i kucharze, piekarze, cukiernicy, kelnerzy i barmani, a także pomoce kuchenne oraz masarze.

²⁶ Zawody, dla których w danym okresie sprawozdawczym nie występują żadne oferty pracy, tj. wskaźnik dostępności oferty pracy nie przyjmuje żadnych wartości (dzielenie przez zero). Ponadto, tak jak w przypadku grup zawodów nadwyżkowych, muszą być spełnione pozostałe dwa warunki konieczne.

²⁷ W 2018 r. z - uliczni sprzedawcy produktów (z wyłączeniem żywności o krótkim terminie przydatności do spożycia), a w 2019 r. maksymalną nadwyżkę zanotowano w grupie zmywaczy okien.

W czwartej edycji ww. badania stwierdzono, że jedynymi zawodami zakwalifikowanymi do nadwyżki to: filozofowie, historycy, politolodzy i kulturoznawcy. Podobnie jak w poprzedniej edycji, we wszystkich powiatach województwa śląskiego prognozowano zdecydowanie większą liczbę zawodów deficytowych niż nadwyżkowych.

Zarówno przedstawiciele powiatowych urzędów pracy, jak i przedstawiciele pozostałych instytucji, podczas realizacji paneli barometrycznych, zwracali uwagę na coraz większe trudności w pozyskaniu pracowników fizycznych w produkcji i pracach prostych, mimo iż praca w tym zawodzie nie wymaga posiadania żadnych specyficznych kwalifikacji. Jako przyczyny takiej sytuacji wskazywano przede wszystkim zbyt niskie zarobki oferowane przez pracodawców oraz trudne warunki pracy (praca zmianowa lub w systemie czterobrygadowym, na akord, ciężka praca fizyczna, czasami szkodliwe warunki). Oferty pracy bardzo często zgłaszają agencje zatrudnienia, co wiąże się z podejmowaniem pracy na umowy tymczasowe, czym nie są zainteresowani poszukujący pracy. W omawianym zawodzie w wielu przypadkach zatrudniani byli cudzoziemcy.

(akta kontroli str. 702-731)

1.3 WUP w okresie objętym kontrolą pozyskiwał gotowe zestawienia dot. popytu na pracę dla woj. śląskiego bezpośrednio z Urzędu Statystycznego w Katowicach. Zestawienia Głównego Urzędu Statystycznego sporządzane były na podstawie danych sprawozdania Z-05. Wicedyrektor WUP wyjaśnił, iż powyższe sprawozdanie nie wyodrębnia informacji odnoszących się do popytu na pracę cudzoziemców.

(akta kontroli str. 871, 876, 1046)

1.4 Od kwietnia 2016 r. czynnościami związanymi ze zbieraniem i gromadzeniem statystyk dotyczących monitoringu oświadczeń pracodawców o zamiarze powierzenia pracy cudzoziemcowi w WUP zajmowała się jedna osoba. Natomiast opracowywaniem analiz, raportów, zestawień zajmował się cały Zespół ds. badań i analiz wchodzący w skład WUP składający się w 2017 r. z siedmiu osób, a od 2018 r. do chwili obecnej z sześciu osób.

Z ramienia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego przy sporządzaniu opracowania pn. *„Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa śląskiego w obszarach oddziaływania Europejskiego Funduszu Społecznego w latach 2015-2018”* (opracowanie z 2019 r.) udział brały trzy osoby zatrudnione w Referacie Programowania i Rozwoju wchodzącego w skład Departamentu Rozwoju Regionalnego oraz cztery osoby zatrudnione w Referacie Analiz Regionalnych i Ewaluacji.

Ponadto, na potrzeby Urzędu oraz potrzeby wdrażania RPO WSL zlecono sporządzenie *„Analizy dot. sytuacji społeczno-ekonomicznej cudzoziemców w województwie śląskim wraz z oceną możliwości wsparcia tej grupy w ramach RPO WSL na lata 2014-2020”* (raport zakończony w grudniu 2017 r.), przy czym w proces ten zaangażowane były trzy osoby z Referatu Analiz Regionalnych i Ewaluacji Urzędu.

(akta kontroli str. 876, 1046-1047, 1016-1018)

1.5 W okresie objętym kontrolą w Urzędzie nie prowadzono analiz na potrzeby aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa przyjętej przez Sejmik Województwa Śląskiego uchwałą nr IV/38/2013 r. z dnia 1 lipca 2013 r. w zakresie dostępności regionalnego rynku pracy dla obcokrajowców.

W powyższej sprawie Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniła, iż na potrzeby aktualizacji ww. dokumentu opracowana została jedynie ogólna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, nieobejmującą tak szczegółowego poziomu analizy z uwagi na jej obszerny zakres tematyczny i na duży poziom ogólności zapisów i rozstrzygnięć. Dodała również, iż w ROPS w Katowicach trwają obecnie prace nad projektem „Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2020-2030”, a w pracach nad aktualizacją tego dokumentu biorą udział osoby posiadające wiedzę i doświadczenie z różnych obszarów polityki społecznej, w tym przedstawiciele WUP. Wyjaśniła też, że w rozdziale dokumentu poświęconym „prognozie zmian w okresie objętym strategią” wspomniano o roli obywateli Ukrainy, którzy napływają do Polski w celach zarobkowych.

Zastępca Dyrektora Departamentu EFS Urzędu wyjaśniła: „Należy jednak podkreślić że zagadnienie dostępności regionalnego rynku pracy, w tym dla cudzoziemców nie należy do kompetencji samorządu województwa w zakresie polityki społecznej Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej. Kwestie te reguluje ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy²⁸, a w szczególności art. 1, określający zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej przez instytucje rynku pracy. Powyższa ustawa ma zastosowanie do cudzoziemców zamierzających wykonywać lub wykonujących pracę na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, jak i do niej należących. Z kolei w myśl art. 9 ww. ustawy do zadań powiatu w zakresie polityki rynku pracy należy badanie i analizowanie sytuacji na lokalnym rynku w związku z postępowaniem o wydanie zezwolenia na pracę cudzoziemca lub postępowaniem o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy, o którym mowa w art. 114 i art. 127 ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach²⁹. Zatem są to zadania należące do powiatowych urzędów pracy.”

(akta kontroli str. 1047)

1.6 Na każdy rok objęty kontrolą WUP opracowywał dokument pn. „Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia”³⁰, w którym określano priorytetowe grupy bezrobotnych i innych osób wymagających wsparcia. Dokument ten rokrocznie był przyjmowany przez Zarząd Województwa Śląskiego³¹.

Wicedyrektor WUP wyjaśnił, że RPDZ tworzone były przy współudziale licznych partnerów³², na podstawie Krajowego Planu Działań na rzecz Zatrudnienia, opracowanego przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Dodał, że przy opracowywaniu ww. dokumentów brano pod uwagę m.in.: analizę aktualnej sytuacji na lokalnych i wojewódzkim rynku pracy, analizę priorytetów, celów strategicznych i kierunków działań zawartych m.in. w Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”, Strategii Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020, Programie przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu w województwie śląskim na lata 2018-2023, Regionalnym Programie

²⁸ Dz. U. z 2020 r., poz. 1409.

²⁹ Dz. U. z 2020 r. poz. 35.

³⁰ Zwany dalej „RPDZ”.

³¹ RPDZ na 2017 r. uchwałą nr 794/187/V/2017 z dnia 19 kwietnia 2017 r., RPDZ na 2018 r. uchwałą nr 811/252/V/2018 z dnia 10 kwietnia 2018 r., RPDZ na 2019 r. uchwałą nr 854/38/VI/2019 z dnia 24 kwietnia 2019 r. oraz RPDZ na 2020 rok uchwałą nr 1012/124/VI/2020 z dnia 6 maja 2020 r.

³² M.in.: Wydziału Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Wydziału Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, Śląskiego Centrum Przedsiębiorczości w Chorzowie, Funduszu Górnośląskiego S.A., Regionalnej Izby Gospodarczej w Katowicach, Górnośląskiej Agencji Przedsiębiorczości i Rozwoju Sp. z o.o.

Operacyjnym Województwa Śląskiego na lata 2014-2020 oraz Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

RPDZ opiniowane były każdorazowo przez samorządy powiatowe wchodzące w skład województwa śląskiego za pośrednictwem Śląskiego Związku Gmin i Powiatów oraz przez Wojewódzką Radę Dialogu Społecznego³³.

Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniła, że zarówno samorządy powiatowe, jak i WRDS, mogą konsultować RPDZ z szerokim wachlarzem instytucji, w tym z organizacjami pozarządowymi oraz agencjami zatrudniającymi cudzoziemców. Dodała, że WUP nie posiada informacji, czy projekty RPDZ były przekazywane do konsultacji przez samorządy powiatowe do tego typu organizacji.

(akta kontroli str. 250-676, 1476, 1478-1525)

Wicedyrektor WUP wyjaśnił, iż zagadnienia poświęcone cudzoziemcom występowały w RPDZ w obszarze aktywizacji grup dotychczas niewykorzystanych na rynku pracy. Dodał, że działania w tym zakresie były podejmowane przez powiatowe urzędy pracy, które realizowały zadania związane z podejmowaniem przez cudzoziemców pracy na terenie Polski.

(akta kontroli str. 876-877)

1.7 W okresie objętym kontrolą źródła danych o sytuacji obcokrajowców na rynku pracy w województwie śląskim stanowiły m.in. następujące dokumenty i opracowania:

- opracowanie pn. „*Rynek pracy w województwie śląskim w 2017 r.*”,
- sprawozdania MRPiPS- 01 o rynku pracy przekazywane comiesięcznie w formie elektronicznej do Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy, z których zestawienia zbiorcze publikowane były na stronach WUP,
- *Monitoring Zawodów Deficytowych i Nadwyżkowych*,
- statystyki dotyczące oświadczeń o powierzeniu wykonywania pracy cudzoziemcowi oraz zezwoleń na pracę,
- *Barometr zawodów*.

Wicedyrektor WUP wyjaśnił, że WUP nie posiada szczegółowej wiedzy na temat rzeczywistych kwalifikacji cudzoziemców.

Jak wyjaśniła Zastępca Dyrektora Departamentu EFS, WUP tworząc swoje opracowania opiera się na oficjalnych danych i rzetelnych źródłach informacji. Baza danych dot. cudzoziemców w Centralnym Systemie Analityczno- Raportowym RPiPS jest zasilana z Aplikacji Centralnej, która gromadzi dane z systemu Syriusz Std oraz aplikacji *Zatrudnienie Cudzoziemców*. Dodała, że dane na temat wydanych oświadczeń w okresach półrocznych opracowuje Ministerstwo Rodziny Pracy i Polityki Społecznej i publikuje na swojej stronie internetowej. W publikowanych zestawieniach nie ma informacji na temat rzeczywistych kwalifikacji posiadanych przez cudzoziemców w układzie województw.

(akta kontroli str. 112-201, 702-780, 877, 1751)

1.8 W 2016 r. WUP zlecił przeprowadzenie badania pn. *Cudzoziemcy na śląskim rynku pracy*³⁴. Celem badania był opis i analiza sytuacji cudzoziemców na regionalnym rynku pracy w opinii śląskich pracodawców oraz w opinii przedstawicieli śląskich agencji zatrudnienia. W opracowaniu tym stwierdzono m.in., że cudzoziemcy najczęściej wykonują prace fizyczne,

³³ Zwaną dalej „WRDS”

³⁴ Badanie przeprowadzono metodą sondażową (ilościową – technika CATI) wśród śląskich przedsiębiorców i przedstawicieli agencji zatrudnienia oraz jakościową (technika FGI) wśród przedstawicieli powiatowych urzędów pracy i agencji zatrudnienia.

byli zatrudniani, jako pracownicy budowlani – do prac ogólnych oraz wyspecjalizowanych (cieśle, murarze, dekarze) oraz jako pracownicy produkcji. Największą liczbę cudzoziemców zatrudniały małe i średnie przedsiębiorstwa. Głównym krajem, z którego imigrowali zarobkowo cudzoziemcy stanowili obywatele Ukrainy (97%), na drugim i trzecim miejscu odpowiednio obywatele Białorusi i Czech. Jako powód zatrudniania cudzoziemców wymieniono brak dostępu do innych pracowników, którzy byliby gotowi do podjęcia pracy na proponowanych warunkach (63% pytanych), niewysokie oczekiwania płacowe pracowników z zagranicy (17% wskazań), większą niż w przypadku lokalnych pracowników dyspozycyjność i chęć do pracy (12%). Najmniej ważnym powodem były specyficzne umiejętności i kwalifikacje posiadane przez cudzoziemców (8% badanych). Przedstawiciele powiatowych urzędów pracy zwrócili uwagę, iż trudno oszacować realną skalę zatrudnienia cudzoziemców w województwie śląskim, co spowodowane był nieznaną skalą zatrudnienia w tzw. „szarej strefie” oraz tym, że zarówno pracodawcy, jak i agencje zatrudnienia, pomimo że mają swoje siedziby na terenie województwa śląskiego, to praca świadczona przez cudzoziemców często odbywa się w innych regionach Polski. Opracowanie to zostało zamieszczone na stronie internetowej WUP.

(akta kontroli str. 796-870)

1.9 Dokument pn. „Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020 +”³⁵ w niewielkim stopniu uwzględniał zagadnienia dotyczące obcokrajowców. W dokumencie tym podano, że saldo migracji zagranicznej w 2011 r. wynosiło (-)2,0 tys. osób, a głównym kierunkiem emigracji były Niemcy i Wielka Brytania. Jako przyczynę emigracji wymieniono czynniki ekonomiczne oraz brak polityki imigracyjnej w skali regionu, jak i państwa. Do głównych uwarunkowań, mogących wpływać na intensywność procesów rozwoju województwa, zaliczono m.in. tendencję wzrostową skali imigracji, choć wciąż utrzymującą się na stosunkowo niskim poziomie.

Natomiast w wersji roboczej dokumentu (projektu) pn. „Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030”³⁶, wśród najważniejszych prognoz, mających wpływ na obszar rozwoju w gospodarce ujęto m.in. zmiany na rynku pracy, w wyniku zastępowania czynnika pracy ludzkiej rozwiązaniami z zakresu robotyzacji i automatyzacji oraz spadek podaży pracy w krajach OECD, co zwiększy presję na daleko idącą automatyzację głównych branż przemysłowych i usługowych oraz konieczność zwiększonej imigracji z regionów takich jak (np. Azja Południowa czy Afryka). Natomiast w obszarze wpływającym na całokształt prowadzonej polityki rozwoju województwa (horyzontalnie), jako jeden z czynników wymieniono kryzys migracyjny – zwiększony napływ imigrantów spowodowany zaostrzeniem konfliktów zbrojnych na obrzeżach UE. W celu operacyjnym B.1 (dot. wysokiej jakości usług społecznych, w tym zdrowotnych) wymieniono integrację imigrantów poprzez ich włączenie w życie społeczne i zawodowe w oparciu o wartości społeczności lokalnych.

Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniła, że na etapie opracowywania diagnozy społeczno-ekonomicznej w latach 2012/2013 do *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”,* przyjętej 1 lipca 2013 r., w oparciu o ogólnodostępne dane nie zidentyfikowano wskaźników, które by sugerowały znaczny napływ cudzoziemców, a wręcz przeciwnie obserwowany był odpływ ludności. Dodała, że w oparciu o wyniki analiz statystycznych, spotkań warsztatowych przeprowadzonych w ramach prac nad Strategią nie stwierdzono

³⁵ Przyjęta uchwałą Sejmiku Województwa Śląskiego nr IV/38/2013 z dnia 1 lipca 2013 r.

³⁶ Przyjętego uchwałą nr 489/104/VI/2020 Zarządu Województwa Śląskiego z dnia 19 lutego 2020 r.

występowania zjawiska znacznego napływu cudzoziemców do regionu i w związku z powyższym nie zostały te kwestie wskazane w analizie SWOT oraz na poziomie celów. Wyjaśniła również, że Strategia w warstwie celów i kierunków podejmowała priorytetowe zagadnienia z punktu widzenia rozwoju regionu na moment opracowywania dokumentu, a z uwagi na charakter tego dokumentu, zapisy mają charakter ogólny, zakładając doszczegółowienie zagadnień wskazanych w celach na poziomie dokumentów branżowych.

(akta kontroli str. 80-111, 1752)

W dokumencie pn. „Strategia Polityki Społecznej województwa śląskiego na lata 2006-2020”, przyjętej uchwałą nr II/47/3 2006 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 24 kwietnia 2006 r., zaktualizowanej dokumentem pn. *Strategią Polityki Społecznej Województwa Śląskiego na lata 2006-2020. Aktualizacja 2015*³⁷, zawarto m.in.: dziewięć rozdziałów diagnostycznych, cel główny, cele strategiczne, kierunki działań, priorytety regionalnej polityki społecznej, ramy finansowe. W ww. dokumencie zagadnienia dot. migracji zarobkowej zawarto w niewielkim stopniu w rozdziale dot. sytuacji demograficznej (ogólne informacje w zakresie wielkości salda migracji³⁸). W dokumencie nie zamieszczono informacji odnoszących się do liczby i kwalifikacji cudzoziemców, w tym cudzoziemców spoza UE.

Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniła, że diagnoza ww. dokumentu została opracowana w latach 2013-2014, gdy napływ migrantów zarobkowych do województwa nie był tak masowy, jak obecnie. Dodała również, że ROPS w Katowicach w związku z faktem, iż w latach 2017-2020 WUP przygotowywał różnego rodzaju analizy dot. różnych zagadnień regionalnego rynku pracy, nie widział potrzeby szczegółowego zajmowania się tym obszarem, wykraczającym poza zadania określone w art. 21 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

(akta kontroli str. 65-79j, 1753)

1.10 *Regionalne Plany Działań na Rzecz Zatrudnienia*³⁹ na 2017, 2018, 2019 i 2020 rok, zostały opracowane przez WUP, któremu powierzono realizację zadań samorządu województwa śląskiego w zakresie przeciwdziałania bezrobociu i aktywizacji lokalnego rynku pracy, a także w zakresie polityki rynku pracy, zgodnie z zapisami Statutu WUP.

W RPDZ założono cele, priorytety i działania, lecz nie określono wskaźników, które koncentrowałby się bezpośrednio na cudzoziemcach.

Zastępca Dyrektora *Departamentu EFS* odpowiadając na pytanie, dlaczego żaden z mierników i wskaźników założonych w RPDZ nie odnosił się bezpośrednio do cudzoziemców, wyjaśniła, że WUP przygotowując w partnerstwie projekt RPDZ opracowuje wskaźniki, które są mierzalne na poziomie regionalnym. Dodała, że WUP w Katowicach od 2018 r. nie ma bezpośredniego dostępu do danych o udzielonych zezwoleniach na pracę sezonową oraz o zatrudnieniu cudzoziemców na podstawie oświadczeń. RPDZ obejmuje bardzo szeroko wiele grup funkcjonujących na rynku pracy i nie zawsze są wymieniane literalnie Często wskazywane są, jako grupy defaworyzowane, czy grupy niewykorzystane dotychczasowo na rynku pracy. Dodała też, że do RPDZ wpisywane są m.in.

³⁷ Uchwała nr V/11/6/2015 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 31 sierpnia 2015 r.

³⁸ W 2013 r. do woj. śląskiego napłynęło ogółem 45 094 osoby, zaś odpłynęło 48 974 osoby. Saldo migracji wewnętrznych wyniosło -3 880. W latach 2006-2013 w woj. śląskim systematycznie notowano ujemne saldo migracji zagranicznych. W 2009 różnica pomiędzy liczbą osób, które napłynęły a liczbą osób, które opuściły województwo była najmniejsza i wynosiła – 1 634 osoby, w 2013 r. ujemne saldo migracji wyniosło – 5 438.

³⁹ Zwane dalej „RPDZ”.

konkursy finansowane ze środków RPO WSL oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, w ramach których szerokie wsparcie mogą otrzymać również obcokrajowcy, którzy legalnie przebywają na terenie Polski i chcą podnosić swoje kompetencje zawodowe.

(akta kontroli str. 254-676, 876, 1751-1752)

Jako cel główny podejmowanych działań w RPDZ założono zwiększenie wskaźnika zatrudnienia ogółem, skrajnych grup wiekowych, kobiet i osób niepełnosprawnych przy jednoczesnym zagwarantowaniu wysokiego bezpieczeństwa zatrudnienia. Zgodnie z założeniami RPDZ cel ten realizowany był za pomocą działań kierunkowych, zgrupowanych w dwóch priorytetach:

- na 2017 rok było to zwiększenie efektywności zarządzania rynkiem w celu wsparcia wzrostu zatrudnienia (priorytet I) oraz zwiększenie adaptacyjności na rynku pracy (priorytet II);
- w latach 2018-2019 była to aktywizacja zawodowa niewykorzystanych dotąd zasobów pracy, w tym grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne i bezrobocie długoterminowe (priorytet I) oraz sprawny rynek pracy (priorytet II).

W każdym priorytecie określono odrębnie działania kierunkowe, których realizacja miała doprowadzić do osiągnięcia założonych w ww. dokumencie wskaźników.

Na 2017 r. w RPDZ założono osiągnięcie 11 wskaźników, w 2018 r. - 13, w 2019 - 12, a na 2020 r. - 9. Określone w RPDZ wskaźniki dotyczyły między innymi: podniesienia wskaźnika zatrudnienia w regionie, zmniejszenia liczby bezrobotnych w województwie w porównaniu do roku poprzedniego, zwiększenie udziału osób długotrwale bezrobotnych w programach aktywizacyjnych, zwiększenie udziału kobiet w programach aktywizacyjnych, zmniejszenie liczby bezrobotnych wśród osób do 30 roku życia, wzrost udziału samozatrudnionych w wyniku otrzymania dotacji/pożyczki ze środków krajowych lub europejskich, wzrost zatrudnienia wśród niepełnosprawnych, wzrost liczby ofert pracy niesubsydiowanej.

(akta kontroli str. 254-676)

Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniając, dlaczego zapisy RPDZ w znikomym stopniu uwzględniały zagadnienia dotyczące wykorzystania na regionalnym rynku pracy potencjału, jaki stanowią rzeczywiste kwalifikacje cudzoziemców, w tym cudzoziemców spoza UE, wyjaśniła, że RPDZ stara się obejmować swoim zasięgiem wszystkie grupy osób poszukujących pracy i bezrobotnych na regionalnym rynku pracy. Dodała, że RPDZ uwzględniały zapisy ustawowe oraz strategie regionalne, a regulacje związane z uznawaniem kwalifikacji posiadanych przez cudzoziemców spoza UE nie są tematem, podejmowanym przez partnerów tworzących ten dokument, ponieważ nie należy to do ich kompetencji. Wskazała również, że WUP w 2016 r. przeprowadził badanie *Cudzoziemcy na śląskim rynku pracy*, a zawarte w tym raporcie wnioski i rekomendacje wskazywały, że nie ma generalnie problemu z zatrudnianiem obcokrajowców spoza UE. Wyniki tych badań jednoznacznie wskazywały, że cudzoziemcy są zatrudniani w zawodach niewymagających wysokich kwalifikacji zawodowych potwierdzonych odpowiednimi certyfikatami w naszym kraju, zaś badani przedsiębiorcy nie wskazywali na problem defaworyzowania tej grupy pracowników ze względu na ich kwalifikacje.

(akta kontroli str. 1751)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność kontrolowanej jednostki w zbadanym obszarze. Jednostka wykorzystując dostępne sprawozdania, analizy, dane i informacje od podmiotów zajmujących się zbieraniem danych nt. cudzoziemców na krajowym i regionalnym rynku pracy oraz w oparciu o własne opracowania posiadała rozpoznanie w zakresie potrzeb regionalnego rynku pracy. Ponadto, na bieżąco monitorowała i prognozowała potrzeby regionalnego rynku pracy, w tym w zakresie zawodów deficytowych i nadwyżkowych. Najwyższa Izba Kontroli zauważa jednak, że choć jednostka posiadała opracowane i obowiązujące w okresie objętym kontrolą strategiczne i planistyczne dokumenty w zakresie rozwoju województwa śląskiego, to zawarte w nich dane, cele, kierunki i priorytety działań dotyczyły głównie sytuacji demograficznej, wybranych problemów społecznych (bezrobocie, pomocy społecznej), zaś zagadnienia dotyczące cudzoziemców, w tym w szczególności cudzoziemców spoza Unii Europejskiej, nie były w nich poruszane.

OBSZAR

2. Podejmowanie działań wspierających w celu tworzenia sprzyjających warunków do uznawania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz sprawnego wdrażania się cudzoziemców do regionalnego rynku pracy.

Opis stanu
faktycznego

2.1 Począwszy od 2018 r. w WUP odbywały się regularne spotkania Roboczego Zespołu Konsultacyjnego ds. zatrudniania cudzoziemców, w skład którego wchodziłi przedstawiciele urzędów pracy województwa śląskiego. Do udziału zapraszano również przedstawicieli Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego, Straży Granicznej oraz Państwowej Inspekcji Pracy. Podczas spotkań wymieniano informacje i doświadczenia w zakresie m.in. realizowanych przez powiatowe urzędy pracy zadań dotyczących zasad i procedur zatrudniania cudzoziemców w ramach: oświadczeń o powierzeniu pracy i zezwoleń na pracę sezonową. Dodatkowo, w kwietniu 2018 r. w filii WUP w Częstochowie odbyła się konferencja pt. *Zatrudnianie cudzoziemców – aspekty prawne, warunki pobytu*. Konferencja ta adresowana była głównie do firm zatrudniających lub planujących zatrudnienie obcokrajowców oraz do agencji zatrudnienia i instytucji zainteresowanych wspomnianą tematyką.

(akta kontroli str. 871-872, 878, 1022-1025)

2.2 Na stronach internetowych WUP prowadzony był serwis „Dla cudzoziemców”⁴⁰, zawierający komunikaty dot. m.in. zasad podejmowania pracy w Polsce przez osoby nie będące obywatelami państw członkowskich UE lub Europejskiego Obszaru Gospodarczego, zezwoleń na pracę, zezwoleń na pracę sezonową, rejestr agencji zatrudnienia, test predyspozycji zawodowych. WUP dysponował również ulotkami:

1. wydanymi przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej: dla pracodawców - *Jak zatrudnić cudzoziemca* oraz dla osób wyjeżdżających do pracy za granicą za pośrednictwem agencji zatrudnienia – *Nie płać za pośrednictwo pracy*,
2. wydanymi przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych : *Pracuj i zatrudniaj legalnie*.

Ponadto, WUP opublikował w języku ukraińskim informacje o możliwości uczestniczenia w projektach współfinansowanych ze środków UE.

⁴⁰ <https://wupkatowice.praca.gov.pl/dla-bezrobotnych-i-poszukujacych-pracy/dla-cudzoziemcow>.

Brak osób wyznaczonych do kontaktów z obcokrajowcami zainteresowanymi pracą na terenie województwa Zastępca Dyrektora Departamentu EFS wyjaśniła tym, że: *zgodnie ze swoim statutem oraz zapisami ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy Wojewódzki Urząd Pracy w Katowicach nie realizuje zadań w zakresie obsługi obcokrajowców spoza obszaru Unii Europejskiej. W strukturze Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach funkcjonuje natomiast Zespół ds. Pośrednictwa Pracy i EURES. Sieć EURES świadczy usługi w zakresie unijnego pośrednictwa pracy i informowania w zakresie warunków życia i pracy w państwach członkowskich UE i EFTA. Usługi te są ogólnodostępne i skierowane do poszukujących pracy, zainteresowanych wyjazdem do innego państwa członkowskiego w celach podjęcia pracy oraz do pracodawców, którzy chcą prowadzić rekrutację pracowników z innych państw członkowskich UE lub EFTA. Natomiast jak dodała cudzoziemiec posiadający prawo pobytu na terenie Polski w związku z zamiarem podjęcia zatrudnienia, może skorzystać z usług Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Katowicach na takich samych zasadach, jak osoby bezrobotne i poszukujące pracy z Polski.*

(akta kontroli str.1011-1014, 1020-1021,1747-1748,1754-1755)

2.3 W ramach inicjowania działań wspierających cudzoziemców w łatwiejszej aklimatyzacji, WUP ogłaszał nabory do konkursów w ramach programów realizowanych ze środków UE, w których jedną z grup docelowych byli reemigranci i imigranci. Odbywało się to w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020⁴¹ (VII oś priorytetowa Regionalny rynek pracy) oraz Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020⁴². Wsparcie tej grupy polegało m.in. na zapewnieniu uczestnikowi profesjonalnego doradztwa zawodowego, szkoleń, kursów, praktyk zawodowych lub staży.

Pierwszy program miał na celu zwiększenie możliwości zatrudnienia osób powyżej 30 roku życia pozostających bez zatrudnienia i/lub poprawa sytuacji zawodowej osób zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, pracujących w ramach umów cywilno-prawnych oraz rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia osób powyżej 30 roku życia. Natomiast celem w programie POWER było zwiększenie możliwości zatrudnienia osób w wieku 15-29 lat.

(akta kontroli str. 871-872,1015, 1476-1477,1526-1746)

2.4 Wojewódzka Rada Rynku Pracy⁴³ na kwartalnych posiedzeniach m.in. wydawała opinie w sprawach dotyczących kierunków kształcenia, w tym opinie o zasadności kształcenia w danym zawodzie, zgodnie z potrzebami rynku pracy, a także szkolenia zawodowego oraz zatrudnienia w województwie. W 2017 r. podjęto 157 uchwał w sprawie zaopiniowania, co do zgodności z potrzebami rynku pracy nowych

⁴¹ Do Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego 2014-2020 ogłoszono siedem naborów sześć w 2019 r. i jeden w 2020 r., w ramach osi priorytetowej VII – Regionalny rynek pracy, działania: 1) 7.1 Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu i poddziałań: 7.1.1 Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez pracy na obszarach rewitalizowanych – ZIT Subregionu Centralnego Województwa Śląskiego, 7.1.2 Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez pracy na obszarach rewitalizowanych – RIT Subregionu Północnego Województwa Śląskiego, 7.1.3 RLKS (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność) - Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia – RLKS; OSI (Obszar Strategicznej Interwencji) - Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia – OSI; Poprawa zdolności do zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez zatrudnienia; 2) 7.3 Wsparcie dla osób zamierzających rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, poddziałanie 7.3.3 Promocja samozatrudnienia – konkurs.

⁴² W Programie Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 ogłoszono dwa nabory jeden w 2018 r. i jeden w 2020 r., w ramach osi priorytetowej I – Osoby młode na rynku pracy, działania Działanie 1.2. Wsparcie osób młodych na regionalnym rynku pracy, poddziałanie 1.2.1 Wsparcie udzielane z Europejskiego Funduszu Społecznego.

⁴³ Do 23 maja 2017 r. działała Wojewódzka Rada Zatrudnienia Województwa Śląskiego.

kierunków kształcenia, w 2018 r. – 131, a w 2019 r. – 641 takich uchwał. W każdym roku opiniowano też *Regionalny Plan Działań na rzecz Zatrudnienia*, kryteria podziału środków Funduszu Pracy dla samorządów powiatowych danego województwa na finansowanie programów dotyczących promocji zatrudnienia i finansowanie innych fakultatywnych zadań, a także przyjmowano sprawozdania z działalności WUP za poprzedni rok oraz z wykorzystania środków z Funduszu Pracy.

Wojewódzka Rada Zatrudnienia Województwa Śląskiego 16 czerwca 2016 r. pozytywnie zaopiniowała proponowane przez Wojewodę Śląskiego kryteria udzielania zezwoleń na pracę dla cudzoziemców⁴⁴.

W odpowiedzi na pytania o brak działań Wojewódzkiej Rady Rynku Pracy w zakresie:

- uchwał w sprawie rozwiązań problemów związanych ze zwiększonym zapotrzebowaniem na zatrudnienie cudzoziemców spoza UE na lokalnym rynku pracy,
- występowania do instytucji mających wpływ na sytuację cudzoziemców w województwie śląskim w sprawie rozwiązania problemu ze zwiększonym zapotrzebowaniem na zatrudnianie cudzoziemców spoza UE na regionalnym rynku pracy,
- zgłaszania postulatów i zaleceń w zakresie adaptacji cudzoziemców spoza UE na lokalnym rynku pracy.

Zastępca Dyrektora EFS wyjaśniła, że: *Wojewódzka Rada Rynku Pracy (okres kadencji 2017-2021) wcześniej Wojewódzka Rada Zatrudnienia (okres kadencji 2013-2017) nie podejmowała uchwał w sprawie rozwiązań problemów związanych ze zwiększonym zapotrzebowaniem na zatrudnienie cudzoziemców spoza UE na regionalnym rynku pracy, nie podejmowała również działań w sprawie postulatów i zaleceń w zakresie adaptacji cudzoziemców spoza UE na lokalnym rynku pracy, ponieważ do Rady nie wpłynęły żadne postulaty, ani wnioski w przedmiotowym zakresie.*

Zaznaczenia wymaga, że zakres działania wojewódzkich rad rynku pracy został określony w art. 22 ust. 5 - 5d ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Jedyne zadanie z zakresu zatrudniania cudzoziemców spoza UE należące do kompetencji Wojewódzkiej Rady Rynku Pracy zostało określone w art. 22 ust. 5 pkt 9 cyt. ustawy, tj.: opiniowanie wojewódzkich kryteriów wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców.

Wskazać należy, że zgodnie z § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 maja 2014 r. w sprawie rad rynku pracy „rada rynku pracy wyraża swoją opinię, w sprawach należących do zakresu swojej kompetencji, w formie uchwały lub odpowiedniego zapisu w protokole posiedzenia rady”.

(akta kontroli str.1248-1456,1768-1771)

2.5 W kolejnych latach łączna liczba agencji zatrudnienia na terenie województwa śląskiego wyniosła: w 2017 r. - 545 agencji zatrudnienia, w 2018 r. – 740, w 2019 r. – 809, a według stanu na 31 sierpnia 2020 r. – 891.

W 2017 r. nie było obowiązku przysyłania informacji o działalności agencji zatrudnienia i z uwagi na brak danych nie przedstawiono informacji o liczbie obcokrajowców spoza UE, którzy uzyskali zatrudnienie za pośrednictwem agencji.. Urząd i WUP nie dysponowały również danymi za 2017 r. w zakresie obywatelstwa cudzoziemców, gdyż obowiązujący w 2017 r. formularz informacji o działalności

⁴⁴ Uchwała Wojewódzkiej Rady Zatrudnienia Województwa Śląskiego Nr 94/2016 z dnia 16 czerwca 2016r. w sprawie zaopiniowania projektu zarządzenia Wojewody Śląskiego w sprawie ustalenia kryteriów wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemców na terenie województwa Śląskiego.

agencji zatrudnienia opublikowany w *ustawie o promocji zatrudnienia* nie zawierał informacji o obywatelstwie osób korzystających z usług agencji.

Zastępca Dyrektora *Departamentu EFS* wyjaśniła też, że: *UMWŚI/WUP nie prowadzi również monitoringu zainteresowań cudzoziemców w obszarze pomocy w uzyskaniu pozwolenia na pracę, nauki języka polskiego czy też kwestii mieszkaniowych. Agencje zatrudnienia nie mają obowiązku informowania urzędu o dodatkowej pomocy świadczonej cudzoziemcom.*

Według danych z Urzędu Marszałkowskiego dla obcokrajowców spoza UE:

- w 2018 r. pośrednictwo pracy świadczyło 140 agencji (19% agencji ogółem), pośrednictwo pracy związane z kierowaniem do pracy za granicą oferowało 9 agencji, natomiast usługę pracy tymczasowej realizowały 233 agencje,
- w 2019 r. pośrednictwo pracy świadczyło 130 agencji (16% agencji ogółem), pośrednictwo pracy związane z kierowaniem do pracy za granicą oferowało 12 agencji, natomiast usługę pracy tymczasowej realizowało 305 agencji.

Liczba agencji zatrudnienia świadczących usługi dla obcokrajowców spoza UE oraz liczba osób, które skorzystały z oferowanych przez agencje usług, w podziale na obszary usług świadczonych przez agencje w latach 2018 i 2019 wynosiła odpowiednio:

1. pośrednictwo pracy na terenie RP – 94 i 89 agencje, z których skorzystało: 7 357 i 5 747 cudzoziemców,
2. pośrednictwo pracy w zakresie kierowania osób do pracy za granicą u pracodawców zagranicznych - 7 i 9 agencji, z których skorzystało: 16 i 209 cudzoziemców,
3. usługi pracy tymczasowej - 138 i 151 agencji, z których skorzystało: 22 969 i 25 535 cudzoziemców.

Najliczniejszą grupą osób, które korzystały z usług oferowanych przez agencje zatrudnienia byli obywatele Ukrainy, dalej Gruzji, Białorusi, Mołdawii i Rosji. Wśród korzystających z ich usług znaleźli się również m.in. obywatele takich państw jak: Indie, Nepal, Egipt i Filipiny.

WUP przeprowadzał kontrole wszystkich agencji zatrudnienia działających na terenie województwa, jakże - jak wyjaśniła Z-ca Dyrektora *Departamentu EFS* - WUP nie posiadał informacji, które z tych kontroli dotyczyły agencji świadczących usługi dla cudzoziemców.

Na podstawie art. 18o *ustawy o promocji zatrudnienia* przeprowadzano kontrole w zakresie:

1. wykonywanych i świadczonych usług;
2. informowania marszałka województwa m.in. o zaprzestaniu działalności, zawieszeniu lub wznowieniu wykonywanej działalności;
3. obowiązku przedstawienia marszałkowi województwa informacji o działalności agencji zatrudnienia w zakresie świadczonych usług;
4. spełnienia obowiązku posiadania lokalu.

Zawody, w których działające na terenie województwa agencje zatrudnienia poszukiwały pracowników w znacznym stopniu pokrywały się z prognozą zawodów deficytowych zdiagnozowanych w corocznym *Barometrze Zawodów*.

W kolejnych latach liczba zawodów deficytowych na terenie województwa śląskiego wynosiła: w 2017 - 39 zawodów deficytowych, w 2018 r. – 41 i w 2019 r. – 41. Spośród tych zawodów były to m.in.:

- fachowcy z sektora budowlanego;

- lekarze, pielęgniarki i położne, opiekunowie osób starszych lub niepełnosprawnych, fizjoterapeuci i masażyści;
- mechanicy pojazdów samochodowych, blacharze i lakiernicy.

W 2017 roku agencje zatrudnienia poszukiwały pracowników do pracy na terenie RP w 92% zawodów zdiagnozowanych, a w 74% w pośrednictwie pracy za granicą Polski. W 2018 roku w 95% zawodów – pośrednictwo krajowe i 71% – pośrednictwo zagraniczne, a w 2019 roku: 93% zawodów – pośrednictwo krajowe, 68% – pośrednictwo zagraniczne.

Zawody, co do których agencje zatrudnienia nie zgłaszały zapotrzebowania, to m.in.: w 2017 r. – kucharze, szefowie kuchni, cieśle i stolarze; w 2018 r. – brukarze, nauczyciele praktycznej nauki zawodu, ślusarze; w 2019 r. – nauczyciele praktycznej nauki zawodu, nauczyciele szkół specjalnych i oddziałów integracyjnych, piekarze.

(akta kontroli str. 1026-1027, 1030-1045, 1238-1248, 1457-1470)

2.6 Poza działaniami opisanymi w pkt. 2.3 niniejszego wystąpienia nie inicjowano innych przedsięwzięć w zakresie kwalifikacji cudzoziemców spoza UE.

(akta kontroli str. 871-872, 879)

2.8 Zagadnienia objęte kontrolą nie były przedmiotem audytu lub kontroli prowadzonych przez Urząd Marszałkowski.

(akta kontroli str. 871-872, 879,)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Podejmowane przez Marszałka Województwa działania wspierające w celu tworzenia sprzyjających warunków do uznawania i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz sprawnego wdrażania się cudzoziemców do regionalnego rynku pracy wynikały z kompetencji określonych w *ustawie o promocji zatrudnienia* i prowadzone były poprzez m.in.: współpracę i wymianę doświadczeń na spotkaniach Roboczego Zespołu Konsultacyjnego ds. zatrudnienia cudzoziemców, w zakresie zasad i procedur zatrudniania cudzoziemców; pozyskiwanie środków UE na realizację programów zwiększających możliwości zatrudnienia, rozwój przedsiębiorczości i samozatrudnienia imigrantów i reemigrantów; gromadzenie informacji o liczbie agencji zatrudnienia, liczbie cudzoziemców korzystających z usług oferowanych przez te agencje; udostępnianie informacji kierowanych do cudzoziemców na stronie internetowej.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości, Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Katowice, dnia 8 października 2020 r.

Kontroler
Janina Balas
Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....